

सामाजिक सुरक्षा कोष
प्रशासन सेवा, वित्त समुह, सातौं तह, सहायक निर्देशक पदको
लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

१. प्रथम चरण : लिखित परीक्षा (Written Examination) पूर्णाङ्क :- २००

(१) लिखित परीक्षा (२०० अंक)

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णांक	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न		अंक भार	समय
					संख्या	अंक		
प्रथम	विकास, प्रशासन र व्यवस्थापन	१००	४०	विषयगत प्रश्नहरू	१०	१०	१००	३ घण्टा
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी : वित्त व्यवस्थापन	१००	४०	वस्तुगत उत्तर छोटो उत्तर लामो उत्तर	२५ ६ २	२ ५ १०	५० ३० २०	३ घण्टा

२. द्वितीय चरण: कम्प्युटर सीप परीक्षण, प्रस्तुतीकरण र अन्तर्वार्ता पूर्णाङ्क :- ७०

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
कम्प्युटर सीप परीक्षण	२०	प्रयोगात्मक	१५ मिनेट
प्रस्तुतीकरण	२०	समसामयिक विषयमा समूहमा व्यक्तिगत प्रस्तुति (एक जनालाई ५ मिनेट)	३० मिनेट
व्यक्तिगत अन्तर्वार्ता	३०	मौखिक	-

द्रष्टव्य :

- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी हुनेछ ।
- प्रथम र द्वितीय पत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- लिखित परीक्षामा यथासम्भव पाठ्यक्रमका सबै एकाइबाट प्रश्नहरू सोधिनेछ ।
- विषयगत प्रश्नमा प्रत्येक पत्र/विषयका प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तर पुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नहरूको उत्तर सोही खण्डका उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जसुकै लेखिएको भएतापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएक वा संशोधन भई हटाइएका वा प गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
- प्रथमचरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीयचरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।

- प्रथम तथा द्वितीय दुवै पत्रको लागि निर्धारित पाठ्यक्रमको प्रत्येक खण्डबाट अनिवार्य रूपमा कम्तिमा एक प्रश्न छनौट गर्नुपर्नेछ।
- सेवासम्बन्धी विषयमा पाठ्यक्रमको प्रत्येक खण्डबाट प्रश्न पत्र छनौट गर्दा कुनै खण्डबाट तीनवटा वस्तुगत प्रश्न छनौट भएको अवस्थामा सो खण्डबाट छोटो वा लामो उत्तरको लागि प्रश्न छनौट गर्न सकिने छैन। अंकको आधारमा छोटो वा लामो प्रश्न छनौट गर्न नसकिने भएमा वस्तुगत प्रश्नहरू छनौट गर्नुपर्नेछ।
- छोटो वा लामो उत्तरको लागि प्रश्न छनौट भएको अवस्थामा सो खण्डबाट वस्तुगत प्रश्न न्यून छनौट गर्नुपर्नेछ।
- वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ। तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन।
- पाठ्यक्रमलागू मिति :- २०७६।०२।१६

लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र : विकास , प्रशासन र व्यवस्थापन (१०० अंक)

सि.नं.	पाठ्यक्रम विषय	अंक
१.	<p>सार्वजनिक व्यवस्थापन</p> <ul style="list-style-type: none"> ● सार्वजनिक व्यवस्थापनको परिचय र कार्यक्षेत्र ● कर्मचारी व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू: निजामती सेवाको वर्गीकरण, भर्ना, छनौट, नियुक्ति, पदस्थापन, बढुवा, तलब सुविधा, उत्प्रेरणा, बृत्ति विकास, कार्यसम्पादन मूल्यांकन र अवकाश ● संगठन: अवधारणा, प्रकृति, प्रकार र संगठनात्मक विकास ● नेपालको सार्वजनिक प्रशासनको विकासक्रम, आधारभुत संरचना, विशेषता, सुधारका प्रयास एवं चुनौतीहरू ● व्यवसायिकता, अनुशासन र आचार-संहिता ● नागरिकबाट सार्वजनिक कार्यहरूको मूल्यांकन : सार्वजनिक सुनुवाइ, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक परीक्षण र तेस्रो पक्ष मूल्यांकन ● सार्वजनिक व्यवस्थापनमा निर्देशन, नियन्त्रण, पदसोपान, निर्णय प्रक्रिया, नेतृत्व, समन्वय, अधिकार प्रत्यायोजन र निक्षेपण, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्यांकन ● सार्वजनिक व्यवस्थापनका नवीन प्रवृत्तिहरू ● सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा कम्प्युटर, इन्टरनेट, सामाजिक सञ्जाल, सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग, विद्युतीय शासन तथा अवसर र चुनौतीहरू ● सरकारको स्वरूप, राज्यको पुनःसंरचना, व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिका बीचको अन्तरसम्बन्ध, ● सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, र मूल्यांकनसम्बन्धी व्यवस्था ● लोक सेवा आयोगको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र कर्मचारी प्रशासनमा यसको भूमिका 	२०
२.	<p>व्यवस्थापन कार्यविधि</p> <ul style="list-style-type: none"> ● संगठनात्मक स्वरूप (Organisational Structure) ● कार्यविधि (Procedure) ● मानवीय साधन विकास ● व्यवस्थापनको अवधारणा एवं सिद्धान्तहरू ● व्यवस्थापनका कार्यहरू : योजना, निर्णय प्रक्रिया, सङ्गठन, विभागीकरण: अर्थ र तरीकाहरू, जिम्मेवारी र जवाफदेहीताको अवधारणा, निर्देशन, उत्प्रेरणा - अवधारणा र सिद्धान्तहरू, नेतृत्व, नियन्त्रण (बजेट तथा गैर बजेट तरीकाहरू समेत) तथा समन्वय - सिद्धान्तहरू, विधिहरू तथा समन्वयका अवरोधहरू ● सार्वजनिक संस्थानको अवधारणा र प्रकारहरू - विभागीय उद्यम, सार्वजनिक निगम, सरकारी कम्पनी 	१०

३.	<p>विकास प्रशासन र विकासका आयामहरु</p> <ul style="list-style-type: none"> ● सरकारको कार्यक्षेत्र ● विकास प्रशासनका सिद्धान्त एवं चुनौतीहरु । ● योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन एवं मूल्यांकन प्रक्रिया ● परियोजना चक्र ● विकासमा महिला सहभागिता ● जलवायु परिवर्तन र पर्यायवरण ● गरीबी निवारण ● आर्थिक उदारीकरण र निजीकरण ● दिगो विकास लक्ष्य (Sustainable Development Goals) ● सूचनाको हक र सार्वजनिक निकायको दायित्व ● द्वन्द्व पछिका पुनरनिर्माण र विकास (Post-Conflict Reconstruction and Development) ● जनसंख्या र बसाँईसराई ● प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त र समानुपातिक प्रतिनिधित्व ● सामाजिक न्याय एवं सुरक्षा (Social Justice and Security) ● श्रमिक संगठन र सामुहिक सौदाबाजी 	३०
४.	<p>नेपाली समाजको बनोट र समावेशी विकास</p> <ul style="list-style-type: none"> ● बहुल समाजका विशेषताहरु ● राष्ट्रिय एकता र अखण्डता ● नेपालका विविध जात/जाति/वर्ग/समुदायहरुको सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र धार्मिक अवस्था र रहनसहन ● आदिवासी, जनजाती, मधेशी, दलित, अपाङ्ग र महिलाहरुको विद्यमान अवस्था, उत्थानका प्रयासहरु, समस्या, समाधान र सम्भावनाहरु ● लैंगिक सवाल (Gender Issues) ● आरक्षण र सकारात्मक विभेद तथा समावेशी विकास ● मानव अधिकार 	
५.	<p>सामाजिक सुरक्षा र सामाजिक सुरक्षासंग सम्बन्धीत कानूनहरु:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● सामाजिक सुरक्षा, सामाजिक संरक्षण र सामाजिक सुरक्षा जालो (Social safety net) सम्बन्धी अवधारणा, महत्व र प्रणाली, प्रादुर्भाव, नेपाल र विश्वमा सामाजिक सुरक्षाको इतिहास, सामाजिक सुरक्षाका विशेषताहरु, आधुनिक सामाजिक सुरक्षा प्रणाली, मानवीय अधिकार र सामाजिक सुरक्षा, अन्तरराष्ट्रिय श्रम संगठन र सामाजिक सुरक्षाको अवधारणा, नेपालमा सामाजिक सुरक्षाको अवधारणा, विकास तथा सुदृढ गर्न भएका प्रयासहरु ● सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी अन्तरराष्ट्रिय अभ्यास : यूरोपियन मुलुकहरु, संयुक्त 	३०

	अधिराज्य र संयुक्त राज्य अमेरिका, भारत तथा रसिया, अन्य सार्क राष्ट्रहरूको अभ्यास र प्रकार ।	
६	सुशासन (Good Governance): अर्थ र अवधारणा, इतिहास, सुशासनका तत्वहरू, नेपालमा सुशासनसम्बन्धी नीति तथा कार्यनीति, कर्पोरेट शासकीय प्रबन्धको अवस्था तथा सुधारका पक्षहरू , सुशासन कायम गर्न अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र, महालेखा परीक्षकको कार्यालय, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय, सार्वजनिक लेखा समिति, संसदीय समितिहरू, राष्ट्रिय सुचना आयोग, निर्वाचन आयोगको महत्व र भूमिका,	१०

द्वितीय पत्र सेवा सम्बन्धी : वित्त व्यवस्थापन (१०० अंक)

सि नं.	पाठ्यक्रमको विषय	अंक
१.	सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन : <ul style="list-style-type: none"> ● संघ प्रदेश र स्थानीय तहको आर्थिक कार्यप्रणाली, ● आर्थिक नीति, वित्तीय नीति र मौद्रिक नीति ● सार्वजनिक आय, सार्वजनिक खर्च र सार्वजनिक ऋणको अवधारणा ● नेपालमा कर प्रणाली: राजस्वको अवधारणा र सिद्धान्त, वर्तमान स्वरूप र कार्यान्वयनको अवस्था (मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर, अन्तशुल्क, भंसार महसूल, स्थानीय कर तथा अन्य करहरू) ● अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँड अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ ● बजेट चक्र: बजेट निर्माण, कार्यान्वयन र मूल्याङ्कन 	१०
२.	सरकारी आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन लेखापरीक्षण, लेखामान र प्रतिवेदन : <ul style="list-style-type: none"> ● दोहोरो लेखा प्रणाली, नगद र प्रोदभावीमा आधारित लेखा प्रणाली ● खाता सूची (Charts of Accounts), ● सार्वजनिक क्षेत्रको लेखामान ● सरकारी तथा संगठित क्षेत्र लेखापरीक्षणमान ● संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखापरीक्षण तथा सार्वजनिक संस्थानको लेखापरीक्षण 	१०

	<ul style="list-style-type: none"> ● महालेखा परीक्षक र लेखापरीक्षण सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था ● लेखापरीक्षण सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरु (ICAN, INTOSAI, ASOSAI) ● नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन प्रणाली (Nepal Financial Reporting System) ● अन्तरराष्ट्रिय वित्तीय प्रतिवेदन प्रणाली (International Financial Reporting System) 	
३	<p>वित्तीय योजना र विश्लेषणको लागि लेखा प्रणाली :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● कम्पनी स्थापना, शेयर र ऋणपत्रसम्बन्धी जानकारी ● शेयरको लेखांकन व्यवस्था ● ऋणपत्रको लेखा व्यवस्था ● पूँजी संरचना (Capital Structure) को लेखांकन ● वित्तीय विवरणको विश्लेषण : अनुपात (Ratio) विश्लेषणका साधनहरु ● कोष तथा नगद (Fund and Cash) प्रवाहको अर्थ महत्व र तयार गर्ने विधि ● हासकट्टी : कारण, आवश्यकता, आधार र तरिकाहरु ● मुल्यस्तर (Price Level) परिवर्तनको लागि लेखा विधि ● कार्यशील पूँजी : अर्थ आवश्यकता, तत्वहरु र निर्धारण गर्ने तरिकाहरु ● पूँजीगत बजेट तथा लगानी (Capital Budgeting and Investment) ● व्यवसायिक योजना (Business Plan) को तयारी तथा विश्लेषण 	१०
४	<p>नेपालको संविधान तथा सम्बन्धीत कानून :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● नेपालको संविधान र नेपालमा संवैधानिक विकासक्रम ● राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन २०७४ ● अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ ● कर्मचारी सञ्चयकोष ऐन, २०१९ ● नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७ ● आयकर ऐन २०५८ तथा आयकर नियमावली २०५९ ● मुल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ तथा मुल्य अभिवृद्धि कर नियमावली २०५३ ● आर्थिक कार्यविधि ऐन २०५५ तथा आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०६४ ● सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ ● कम्पनी ऐन, २०६३ ● श्रम ऐन, २०४८ 	३०

	<ul style="list-style-type: none"> ● करार ऐन, २०५६ ● नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्टस् संस्था ऐन, २०५३ ● लेखा परीक्षण ऐन, २०४८ ● नेपालमा सुशासनसंग सम्बन्धीत कानूनहरु : सुशासन (व्यवस्थापन तथा संचालन) ऐन, २०६४ तथा नियमावली, २०६५; नोटरी पब्लिक सम्बन्धी ऐन, २०६३; प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९; फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४; मुलुकी अपराध (संहिता) ऐन, २०७४; मुलुकी देवानी (संहिता) ऐन, २०७४; सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ ● सामाजिक सुरक्षासंग सम्बन्धीत कानूनहरु: सामाजिक सुरक्षा ऐन २०७५, योगदानमा आधारीत सामाजिक सुरक्षा ऐन २०७४, योगदानमा आधारीत सामाजिक सुरक्षा नियमावली, २०७५, सामाजिक सुरक्षा योजना संचालन कार्यविधि, २०७५, रोजगारदाता र श्रमिकको सूचीकरण सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५, कोषको रकम (वाणिज्य बैंकहरुमा) लगानी गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५, आवासको अधिकारसम्बन्धी ऐन, २०७५; कानूनी सहायता सम्बन्धी ऐन, २०५४; जेष्ठ नागरिक सम्बन्धी ऐन, २०६३; स्वास्थ्य बीमा ऐन, २०७५ ; रोजगारीको हकसम्बन्धी ऐन, २०७५; बोनस ऐन, २०३०, सामाजिक सुरक्षा कोष (कर्मचारी प्रशासन) विनियमावली, २०७५, सामाजिक सुरक्षा कोष (आर्थिक प्रशासन) विनियमावली 	
५	<p>नेपालमा सार्वजनिक वित्त र बैकिग प्रणाली : अर्थ मन्त्रालय र नेपाल राष्ट्र बैंकको बैकिग विकास र प्रवर्धनमा भूमिका, नेपालमा बैकिग प्रणाली र वर्तमान अवस्था, लघुवित्तसम्बन्धी संस्थाहरु तथा वर्तमान अवस्था, कर्मचारी संचय कोष र नागरिक लगानी कोषको कार्य प्रणाली, बैकिग क्षेत्रले अर्थतन्त्रमा पुर्याएको योगदानकने समिक्षा, वित्तीय स्थिरता र सुधारका प्रयासहरु, बैकिग क्षेत्रसंग सम्बन्धीत कानूनहरु : नेपाल राष्ट्र बैंड ऐन, २०५८; बैंक तथा वित्तीय संस्थाको ऋण असुली ऐन, २०५८; बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ ; बैङ्किङ कसूर तथा सजाय ऐन, २०६४; विनिमेय अधिकार पत्र ऐन, २०३४; विदेशी विनिमय (नियमित गर्ने) ऐन, २०१९,</p>	१०
६	<p>बीमा (Insurance): अर्थ आवश्यकता, बीमा नीति, बीमासम्बन्धी सरकारी नीति, बीमाको ईतिहास, बीमाको सिद्धान्त, बीमाको जोखिमका विशेषताहरु (Risk Characteristics), बीमाको कानूनी सिद्धान्तहरु, बीमा करारका प्रकारहरु, बीमाका तरिकाहरु (Methods), बीमाका प्रकारहरु, नेपालमा बीमाको शुरुआत, बीमा कम्पनीहरुको अवस्था र नेपालमा बीमा बजारको अवस्था र सम्भाव्यता, बीमा समितिको काम कर्तव्य र अधिकार, बीमा सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको ज्ञान : बीमा ऐन २०४९, बीमा नियमावली, २०४९; सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी निर्देशन, २०७५; बीमकको संस्थागत सुशासन सम्बन्धी</p>	१०

	निर्देशिका २०७५; बीमक दर्ता तथा बीमा व्यवसाय सञ्चालन सम्बन्धी निर्देशिका, २०७३; लघुबीमा निर्देशिका, २०७१ ; राष्ट्रिय बीमा संस्थान ऐन, २०२५	
७.	पुनर्बीमा (Reinsurance): अर्थ, प्रादुर्भाव, आवश्यकता, कार्यप्रणाली, फाईदा तथा वेफाईदा, पुनःविमाका प्रकार, फ्याकलेटीभ र ट्रिटी (Treaty) विमा बिचको भिन्नता, फ्रन्टीग प्रणाली, पुनःविमाको नियमन, नेपालमा पुनःविमाको अवस्था र कार्यदिशा; पुनर्बीमा सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था: पुनर्बीमा व्यवसाय (व्यवस्थापन तथा संचालन) सम्बन्धि निर्देशिका, २०७१; जीवन बीमा सम्बन्धी पुनर्बीमा निर्देशिका, २०६५; निर्जीवन बीमा सम्बन्धी पुनर्बीमा निर्देशिका, २०६५, "जोखिम समुह अन्तर्गत दाबी क्षतिपुर्ती सम्बन्धी निर्देशिका, २०७२", नेपाल पुनर्बीमा कम्पनी लि. सम्बन्धी जानकारी	१०
८	जोखिम व्यवस्थापन (Risk Management): अर्थ र आवश्यकता, जोखिमसम्बन्धी ISO ३१०००, ISO Guide 73:2009, "Risk management, Vocabulary", ISO principles of risk management, जोखिम व्यवस्थापनका विकल्प, जोखिम व्यवस्थापनका प्रविधिहरु (Techniques), जोखिम व्यवस्थापन योजना, संस्था (Enterprise) तथा आयोजना जोखिम व्यवस्थापन, जोखिमको संचार तथा सुचना प्रविधिको व्यवस्थापन, जोखिम र मनोविज्ञान, नेपालमा जोखिम वातावरण र व्यवस्थापन, जोखिम सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था: हेजिङ्ग सम्बन्धी नियमावली, २०७५, निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोष ऐन, २०७३ ऋण तथा जमानत ऐन, २०२५, दामासाही सम्बन्धी ऐन, २०६३ मध्यस्थता ऐन, २०५५, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको ऋण असली ऐन, २०५८, ऋण असूली न्यायाधिकरणसम्बन्धी जानकारी	१०
९	वित्त र अर्थशास्त्र सम्बन्धी समसामयिक मामिलाहरु : नेपालको अर्थतन्त्रको अवस्था, ग्राहस्थ उत्पादन, बचत तथा लगानीको अवस्था, नेपालमा व्यवसायको वित्तीय र आर्थिक वातावरण, नेपालमा विदेशी लगानीको अवस्था र चुनौतीहरु, वित्त र मौद्रिक नीति, समसामयिक आर्थिक मामिलाहरु सम्बन्धी ज्ञान	
